

Valstybinio audito ataskaita

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO TIKSLŲ PASIEKIMAS

2018 m. birželio 19 d. Nr. VA-2018-P-20-2-5

TURINYS

<u>PAGRINDINIAI ATASKAITOS FAKTAI</u>	<u>3</u>
<u>SANTRAUKA</u>	<u>4</u>
<u>IŽANGA</u>	<u>7</u>
<u>AUDITO REZULTATAI</u>	<u>9</u>
<u>1. Vėluojant priimti teisės aktus ir nekoordinuojant priemonių įgyvendinimo, mažėja galimybė pasiekti numatytus energijos sutaupymus</u>	<u>9</u>
1.1. Taupymo priemonių įgyvendinimas vėluoja dėl dvejus metus užtrukusių būtinų teisės aktų priėmimo	9
1.2. Nesuderinami įgyvendinamų taupymo priemonių tikslai ir terminai	11
<u>2. Keturios (iš septynių) energijos taupymo priemonių negeneruoja numatytų sutaupymų</u>	<u>14</u>
2.1. Neužtikrinami energijos vartojimo auditų pramonės įmonėse siektini 1 TWh sutaupymai	15
2.2. Mokesčių ir akcizų degalams priemonė generuoja 2,7 TWh skaičiuojamuosius sutaupymus	16
2.3. Atnaujintų daugiabučių namų deklaruojamas energijos vartojimo sumažėjimas yra du kartus didesnis už faktinį	17
2.4. Viešųjų pastatų atnaujinimo programa neveikia ir negeneruoja siektinų sutaupymų	19
2.5. Įgyvendinant vartotojų švietimo ir konsultavimo priemonę neužtikrinama, kad būtų pasiekti planuoti 2,44 TWh sutaupymai	20
2.6. Susitarimai su energetikos įmonėmis dėl energijos sutaupymo neužtikrina, kad būtų pasiektos 3 TWh	21
<u>REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS</u>	<u>23</u>
<u>PRIEDAI</u>	<u>25</u>
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	25
2 priedas. Audito apimtis ir metodai	27
3 priedas. Energetikos ministerijos pasirinktos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės, siekiant 11,67 TWh sutaupymų iki 2020 m.	30

PAGRINDINIAI ATASKAITOS FAKTAI

11,67

TWh

Lietuvos tikslas
iki 2020 m.
sutaupyti
galutinės
energijos

7

energijos
vartojimo
efektyvumo
didinimo
priemonės

3,9

TWh

galutinės
energijos buvo
sutaupyta iki
2016-12-31

55

TWh

metinis galutinės
energijos
suvartojimas
Lietuvoje

3 (iš 7)

energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės pradėtos vykdyti iki 2016-12-31 ir generuoja sutaupymus

4 (iš 7)

energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės nebuvo pradėtos vykdyti iki 2016-12-31 ir negeneravo sutaupymų

~48 proc.

sutaupymų turinčių generuoti priemonių pradėta vykdyti, likus mažiau nei pusei įgyvendinimo laikotarpio

87,8 mln. Eur

likę daugiabučių atnaujinimo fonduose, tačiau lėšų poreikis yra apie 150 mln. Eur kasmet

1,45 TWh

deklaruojama energijos sutaupymų, taikant didesnius akcizus ir mokesčius degalams, bet degalų suvartojimas kasmet auga 7 proc.

0 vnt.

pastatų atnaujinta, įgyvendinant viešųjų pastatų atnaujinimo programą

0,6 mln. Eur

minimali vienkartinė bauda Lietuvai už tikslo sutaupyti 11,67 TWh nepasiekimą

SANTRAUKA

Audito svarba

Energijos vartojimo mažinimui tampant prioritetine sritimi, ES lyderiai 2007 m. nustatė tikslą iki 2020 m. ES suvartojamos energijos kiekį sumažinti 20 proc. Energijos vartojimo efektyvumą didinančios priemonės vis dažniau laikomos ne tik užtikrinančiomis tvarų energijos tiekimą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir importo išlaidų mažinimą bei tiekimo saugumą, bet ir skatinančiomis ES konkurencingumą.

Lietuvoje energijos vartojimas vienam bendrojo vidaus produkto vienetui sukurti, remiantis Eurostato duomenimis, yra 1,88 karto didesnis negu Europos Sąjungos vidurkis. Preliminariais vertinimais, nesiimant papildomų priemonių energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje ir išliekant panašioms augimo tempams (apie 2 proc. per metus), galutinės energijos poreikiai Lietuvoje išaugtų apie 13 proc. – nuo 54,9 TWh 2012 m. iki 60–62 TWh 2020 metais.

Įgyvendindama ES reikalavimus, Lietuva 2014–2020 m. energetinio efektyvumo didinimo srityje išsikėlė tikslą: iki 2020 m. sutaupyti 11,67 TWh¹ galutinės energijos. Energetikos ministerija numatė energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemones, kuriomis bus siekiama sutaupymų. Praėjus pusei įsipareigojimų įgyvendinimo laikotarpio, sutaupyta 3,9 TWh, t. y. 33,7 proc. privalomos sutaupyti energijos kiekio, ir tam panaudota 0,5 mlrd. Eur.

Lietuva siekdama sutaupyti 100 proc. privalomo energijos kiekio ir įgyvendinti įsipareigojimus ES, privalo tinkamai suplanuoti ir laiku įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, kurios leistų ne tik sumažinti energijos vartojimo intensyvumą, bet ir išvengti ES sankcijų už įsipareigojimų nevykdymą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito metu siekėme įvertinti, ar numatytos priemonės ir jų įgyvendinimo eiga užtikrina, kad bus pasiektas energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslas – iki 2020 m. sutaupyti 11,67 TWh galutinės energijos.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar, siekiant nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų, priimami būtini teisės aktai bei derinami numatytų priemonių tikslai ir įgyvendinimo terminai;
- ar pasirinktos energijos taupymo priemonės užtikrins energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų pasiekimą.

Audito subjektu pasirinkta Energetikos ministerija, nes ji formuoja valstybės politiką energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje ir užtikrina šios politikos įgyvendinimą. Papildomai informacija rinkta iš Ūkio, Aplinkos ir Finansų ministerijų, Energetikos ir Būsto energijos taupymo agentūrų.

Audituojamas laikotarpis – 2014–2017 metai. Siekiant įvertinti pokyčius ir palyginti duomenis, kai kuriais atvejais buvo naudoti 2007–2013 m. duomenys.

---

¹ 11,67 TWh sutaupymai 2014–2020 m. laikotarpiu skaičiuojami, taikant suminį skaičiavimo būdą, t. y. sumuojant kiekvienu metų sutaupymus.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (27 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Audito metu laikėmės nuostatos, kad tikslas iki 2020 metų sutaupyti 11,67 TWh galutinės energijos bus pasiektas, jeigu bus užtikrintas pagal Energetikos ministerijos atliktus skaičiavimus pasirinktų priemonių vykdymas, generuojant joms numatytus sutaupymus (3 priedas).

Vertinant tikslų pasiekimo eigą, nustatyta, kad, vykdant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, praėjus pusei įgyvendinimo laikotarpio, sutaupyta 3,9 TWh energijos. Energetikos ministerijai nesiimant papildomų veiksmų, tikslas iki 2020 m. sutaupyti 11,67 TWh nebus pasiektas.

1. Vėluojant priimti teisės aktus ir nekoordinuojant priemonių įgyvendinimo, mažėja galimybė pasiekti numatytus energijos sutaupymus

Užsitęsęs esminių Energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo nuostatų derinimui, įstatymas buvo priimtas vėluojant 2 metus ir tik Europos Komisijai pradėjus pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą. Įstatyme numatytos didelius energijos sutaupymus turinčios generuoti priemonės, kuriomis planuojama pasiekti 48 proc. numatytų sutaupymų, buvo pradėtos įgyvendinti praėjus 4 metams – daugiau kaip pusei direktyvos tikslų įgyvendinimo laikotarpio, taigi sutrumpėjo priemonių įgyvendinimo trukmė, todėl nebus pasiekta apie 28 proc. joms numatytų sutaupymų (1.1 poskyris, 9 psl.).

Energetikos ministerija, sudarydama energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planą ir jį įtraukdama priemones, nederino joms keliamų tikslų ir įgyvendinimo terminų su priemonės įgyvendinančiomis Aplinkos ir Ūkio ministerijomis. Nederinant priemonių tikslų ir įgyvendinimo terminų tarp ministerijų, priemonėms iškelti energijos taupymo tikslai bus neįgyvendinti, nes skiriasi jų įgyvendinimo terminai, be to, jos neorientuotos į energijos taupymo tikslo pasiekimą, kurio siekia Energetikos ministerija (1.2 poskyris, 11psl.).

2. Keturios (iš septynių) energijos taupymo priemonių negeneruoja joms numatytų sutaupymų

Į Energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planą įtrauktos septynios energiją taupančios priemonės, kurias įgyvendina Energetikos, Aplinkos ir Ūkio ministerijos. Konkrečios priemonės generuojamą energijos sutaupymo kiekį apskaičiuoja Energetikos ministerija.

Priemone *Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse*, turinčia generuoti 1 TWh energijos sutaupymą, iki 2017-12-31 buvo sutaupyta 0 TWh. Energetikos ministerija į veiksmų planą įtraukė Ūkio ministerijos vykdomą priemonę, kuri nėra orientuota į konkrečius energijos sutaupymus, kurių siekia Energetikos ministerija, bet į veiksmus, netiesiogiai prisidedančius prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo², kurie turi būti įgyvendinti iki 2023 metų. Nesuderinus ministerijų tikslų, Energetikos ministerija negalės pasinaudoti vykdomos priemonės rezultatais, skaičiuodama numatytus sutaupymus (2.1 poskyris, 15 psl.).

² Ūkio ministerijos priemonei keliami tikslai: energijos suvartojimo intensyvumas pramonės įmonėse sumažės nuo 192,59 iki 152,9 (kg naftos ekvivalento 1 000 Eur); bus įdiegta 35 proc. energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įmonėse; 57 įmonės gaus subsidijas diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones; padidės privačios investicijos į pramonės įmonių energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones iki 0,6 mln. Eur.

Priemone *Mokesčiai ir akcizai degalams*, turinčia generuoti 2,7 TWh energijos sutaupymų, iki 2016-12-31 buvo deklaruota 1,45 TWh sutaupymų. Energetikos ministerija, pasinaudodama kitų šalių patirtimi, planavo, kad priemonė turėtų skatinti vartotojus mažinti degalų suvartojimą, prisidedant prie galutinės energijos taupymo. 2014–2016 m. didėjant degalų suvartojimui ir CO₂ išmetimams, kyla abejonių dėl šia priemone pasiekto efekto, t. y. galutinės energijos vartojimo mažinimo, nes pasiekti sutaupymai nekompensuoja degalų vartojimo augimo (2.2 poskyris, 16 psl.).

Daugiabučių namų atnaujinimo programa, turinčia generuoti 2,67 TWh energijos sutaupymų, iki 2016-12-31 buvo sutaupyta 2,1 TWh, t. y. daugiausia iš visų energiją taupančių priemonių, tačiau, norint sumažinti skirtumą tarp faktinio suvartojimo ir skaičiuojamųjų sutaupymų, būtina imtis priemonių, skatinančių vartotojų elgsenos keitimą (2.3 poskyris, 17 psl.).

2014–2017 metais, įgyvendinant *Daugiabučių namų atnaujinimo programą*, investuota 513 mln. Eur. Daugiabučių atnaujinimo fonduose 2017-12-31 buvo likę 87,8 mln. Eur, todėl tikėtina, kad šių lėšų nepakaks, įgyvendinant Vyriausybės programoje numatytą tikslą atnaujinti po 500 daugiabučių kasmet, nes pagal gautų paraiškų skaičių lėšų poreikis yra apie 150 mln. Eur kasmet (2.3 poskyris, 17 psl.).

Pagal priemonę *Viešųjų pastatų atnaujinimo programa*, turinčią kiekvienais metais atnaujinti ne mažiau kaip 3 proc. valstybei priklausančių viešųjų pastatų ploto ir generuoti 0,4 TWh energijos sutaupymų, iki 2017-12-31 nebuvo atnaujintas nė vienas pastatas. Iki 2018-05-19 nebuvo įpareigojimo Valstybės pastatų valdytojams atnaujinti atitinkamą plotą patalpų, be to, neskiriant subsidijų dėl ilgo renovacijos atsipirkimo laikotarpio, viešųjų pastatų valdytojai nesuinteresuoti pastatų atnaujinimu (2.4 poskyris, 19 psl.).

Priemonėmis *Susitarimai dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo* ir *Susitarimai su energetikos įmonėmis dėl energijos sutaupymų*, turinčiomis atitinkamai generuoti 2,44 TWh ir 3 TWh energijos sutaupymų, iki 2017-12-31 sutaupymų nebuvo fiksuota. Vėluojant patvirtinti būtinus teisės aktus, buvo vėluojama pasirašyti susitarimus su įmonėmis ir pradėti juos įgyvendinti, todėl sutrumpėjo priemonių įgyvendinimo terminai, ir bus pasiekti ne visi numatyti sutaupymai (2.5 poskyris, 20 psl. ir 2.6 poskyris, 21 psl.).

Rekomendacijos

Energetikos ministerijai kartu su Finansų ministerija

Siekiant, kad energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje numatyti tikslai būtų pasiekti laiku, turi būti:

1. numatytos papildomos priemonės ir sudarytos sąlygos jas įgyvendinti (1-asis pagrindinis audito rezultatas);
2. skiriant finansavimą viešojo sektoriaus pastatų priežiūrai ir atnaujinimui, numatyti energijos taupymo rodiklius, didinant energijos vartojimo efektyvumą (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (23 psl.).

IŽANGA

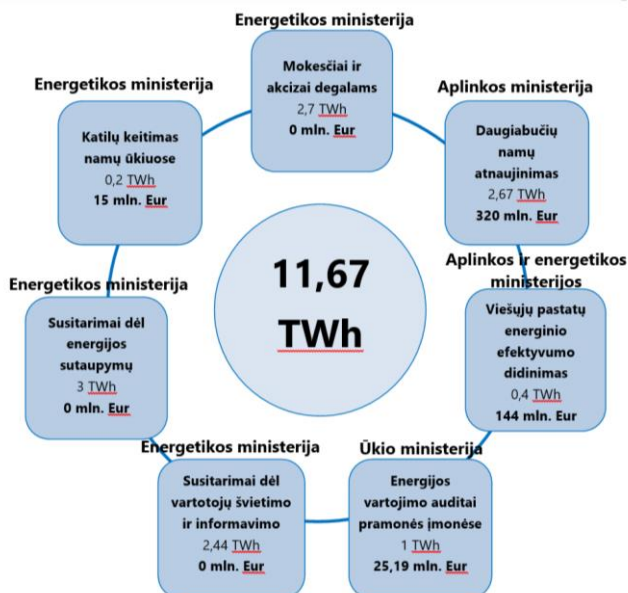
Lietuva kaip ir dauguma kitų Europos valstybių susiduria su esminiais iššūkiais energijos tiekimo saugumo, energetikos sektoriaus konkurencingumo ir darnios plėtros srityse. Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas geriausių būdų didinti energijos tiekimo saugumą, mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir kitų teršalų išmetimą, spartinti novatoriškų technologinių sprendimų plitimą ir didinti pramonės konkurencingumą.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimas – vienas svarbiausių ES ir Lietuvos nacionalinių tikslų, kuriuo siekiama turėti tą patį komforto lygį, pagaminti prekę ar paslaugą sunaudojant mažiau energijos.

Europos Sąjunga, siekdama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir iki 2020 m. 20 proc. sumažinti energijos vartojimą sąjungoje³, įpareigojo valstybes nares nusistatyti nacionalinius energijos vartojimo efektyvumo tikslus. Lietuva, įgyvendindama ES teisės aktų reikalavimus, įsipareigojo 2014–2020 m. sutaupyti 11,67 TWh galutinės energijos, o tai atitinka metinį visos elektros energijos suvartojimą šalyje⁴. Už direktyvos nuostatų nesilaikymą ir nepasiekus priimtų įsipareigojimų, Lietuvai gresia sankcijos iš Europos Komisijos. Minimali vienkartinė bauda⁵ gali siekti 0,6 mln. Eur.

Siekiant numatytų sutaupymų, Energetikos ministerija 2014 m. patvirtino energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planą. 2017 m. buvo patvirtintas naujas 2017–2019 m. veiksmų planas, jame numatytos konkrečios energijos taupymo priemonės⁶ (1 pav.) Jų įgyvendinimui iš valstybės biudžeto buvo numatyta skirti 487 mln. Eur, dalį priemonių finansuoti įmonių lėšomis.

1 pav. Energetikos ministerijos numatytos energijos taupymo priemonės ir jų finansavimas valstybės biudžeto lėšomis

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal teisės aktus

³ 2020 m. ES energijos suvartojimas neturi viršyti 17 143 TWh pirminės energijos arba 12 537 TWh galutinės energijos.

⁴ 2017 m. galutinis elektros energijos suvartojimas 10,76 TWh, prieiga per internetą: <http://www.litgrid.eu/index.php/energetikos-sistema/elektros-energetikos-sistemas-informacija/elektros-gamybos-ir-vartojimo-balanso-duomenys/2287>.

⁵ Komisijos komunikatas, Duomenų, naudojamų apskaičiuojant vienkartinę sumą ir baudas, kurias Komisija siūlo taikyti Teisingumo Teismui vykdant pažeidimo tyrimo procedūrą, atnaujinimas, Briuselis, 2017 12 13 C(2017) 8720 final.

⁶ LR energetikos ministro 2014-05-30 įsakymas Nr. 1-149 „Dėl Energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

Kaip matyti iš paveikslėlio, energijos vartojimo efektyvumo veikslių plane numatytas priemonės įgyvendina 3 ministerijos. Energetikos ministerija kasmet susistemina kitų institucijų duomenis ir teikia pažangos ataskaitas Europos Komisijai.

Pagal Europos Komisijai pateiktas 2014–2016 m. ataskaitas ir veikslių plane nurodytus duomenis Lietuva 2016-12-31 buvo sutaupiusi 3,9 TWh, tai sudaro 33,77 proc. siektino tikslo. Europos Komisija, vertindama šalių narių pažangą, siekiant energijos vartojimo efektyvumo tikslų 2017 m., pažymėjo, kad „Lietuva ir kitos 9 Europos Sąjungos šalys savo galutinio energijos suvartojimo kasmet nemažino tiek, kad galėtų užtikrinti, jog 2020 m. pasieks savo tikslą⁷“.

Siekdami įvertinti, ar numatytos priemonės ir jų įgyvendinimo eiga užtikrina, kad bus pasiektas energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslas – iki 2020 metų sutaupyti 11,67 TWh galutinės energijos – nagrinėjome:

- ar priimti būtini teisės aktai ir koordinuojamas taupymo priemonių įgyvendinimas;
- ar užtikrinama, kad visos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės generuotų joms numatytus sutaupymus.

---

⁷ Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai: Valstybių narių pažangos, padarytos įgyvendinant 2020 m. nacionalinius energijos vartojimo efektyvumo tikslus ir Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą, 2017 m. vertinimas, kaip reikalaujama Direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo 24 str. 3 d., Briuselis, 2017-11-23, COM(2017) 687 final.

AUDITO REZULTATAI

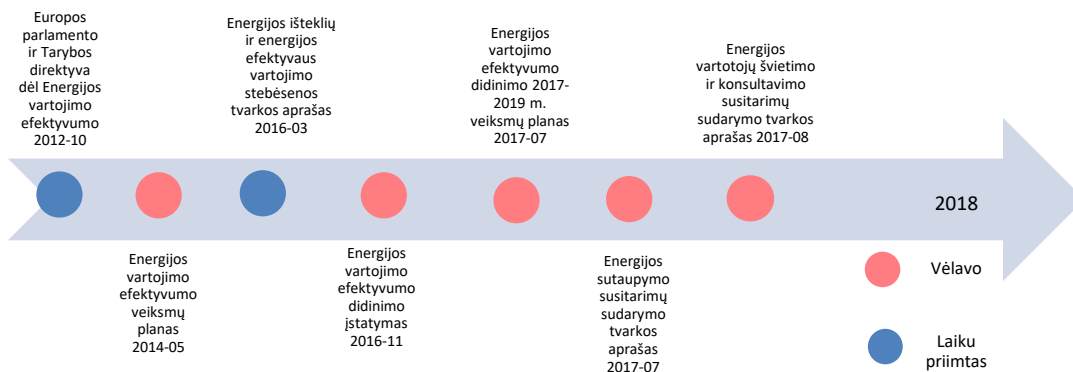
1. VĒLUOJANT PRIIMTI TEISĖS AKTUS IR NEKOORDINUOJANT PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO, MAŽĖJA GALIMYBĖ PASIEKTI NUMATYTUS ENERGIJOS SUTAUPYMUS

1. Lietuva kaip ir kitos ES šalys turi prisidėti prie bendro ES tikslo – padidinti energijos vartojimo efektyvumą 20 proc. Atsižvelgę į tai, laikėmės nuostatos, kad Lietuva vykdys ES teisės aktuose numatytus įsipareigojimus ir pasieks energijos vartojimo tikslą, kai:
  - laiku bus priimti teisės aktai, perkliantys direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę;
  - priemonių tikslai ir įgyvendinimo terminai yra suderinami tarp Energetikos ministerijos ir jas įgyvendinančių institucijų.

1.1. Taupymo priemonių įgyvendinimas vėluoja dėl dvejus metus užtrukusių būtinų teisės aktų priėmimo

2. Energetikos ministerija, būdama atsakinga už energijos vartojimo efektyvumo tikslų pasiekimą, turėjo užtikrinti, kad energijos efektyvumo direktyvos nuostatos būtų perkeltos į nacionalinę teisę ne vėliau kaip nuo 2014-06-05 ir būtų priimti teisės aktai, sudarantys sąlygas energijos vartojimo efektyvumo didinimui Lietuvoje (2 pav.). Direktyvos nuostatas įtvirtinantys teisės aktai turi visose ūkio srityse užtikrinti taupesnę energijos suvartojimą, atitinkantį ES teisės aktuose nustatytus energijos vartojimo efektyvumo didinimo įsipareigojimus, ir sudaryti prielaidas efektyviai gaminti, tiekti ir vartoti energiją.

2 pav. Teisės aktų priėmimo chronologija

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal teisės aktus

3. Pirmasis teisės aktas, įgyvendinant direktyvos nuostatas⁸ – 2014 m. patvirtintas Energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planas⁹. Jame buvo nustatytas bendras Lietuvos galutinio

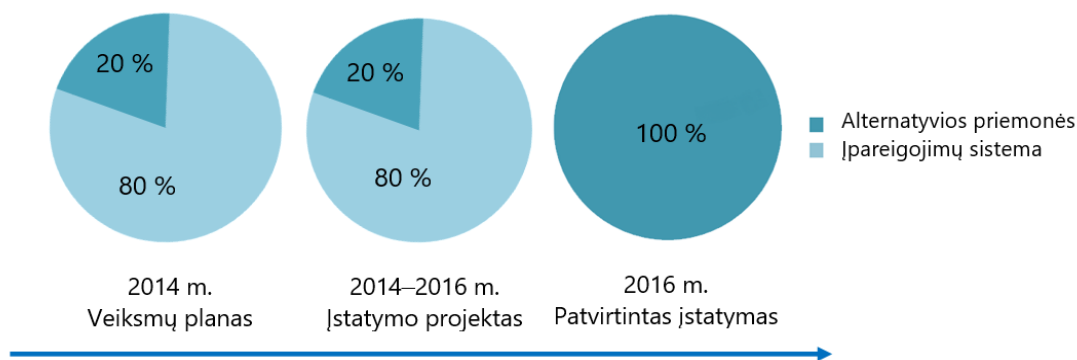
⁸ Europos parlamento ir tarybos direktyva 2012/27/ES, patvirtinta 2012 m. spalio 25 d., dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB.

⁹ LR energetikos ministro 2014-05-30 įsakymas Nr. 1-149 „Dėl Energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

energijos suvartojimo taupymo tikslas, susistemintos visos Lietuvoje vykdomos priemonės, kurių įgyvendinimas gali turėti įtakos energijos vartojimo efektyvumui.

4. Veiksmų plane numatyta, kad energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslą galima pasiekti įgyvendinant:
  - įpareigojimų¹⁰ sistemą, t. y. energijos skirstymo ir tiekimo įmonėms nustatyti konkrečius energijos suvartojimo taupymo tikslus; šia priemone planuojama pasiekti 80 proc. numatytų sutaupymų;
  - alternatyvias priemones, pvz.: daugiabučių namų ir viešųjų pastatų atnaujinimas; jomis planuojama pasiekti 20 proc. numatytų sutaupymų.
5. Užtikrinant veiksmų plano priemonių įgyvendinimą ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo, valstybinio valdymo, reglamentavimo, priežiūros teisinius pagrindus, 2014 m. kovo mėn. buvo parengtas Energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo projektas. Jame buvo numatyta didžiąją dalį planuojamų sutaupymų pasiekti, taikant įpareigojimų sistemą (3 pav.).

3 pav. Teisės aktuose numatytų įpareigojimų sistemos ir alternatyvių priemonių kaita

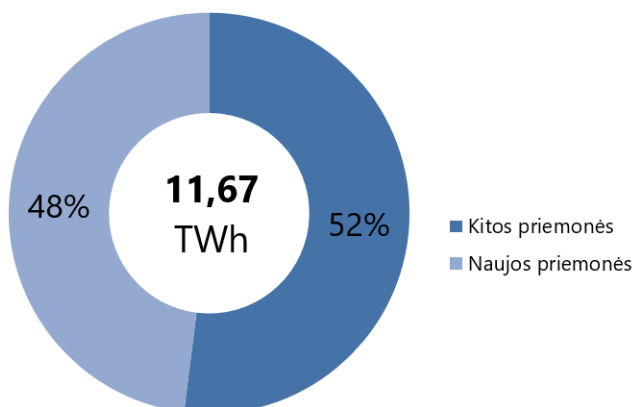
Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal teisės aktus

6. Užsitęsus energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo derinimo procedūroms, įstatymo priėmimas vėlavo 2 metus ir buvo priimtas tik Europos Komisijai pradėjus pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą. Pažymėtina, kad, Vyriausybės Strateginio komiteto sprendimu, įstatyme¹¹ buvo atsisakyta įpareigojimų sistemos¹² ir visus planuojamus sutaupymus numatyta pasiekti alternatyviomis priemonėmis.
7. Perkeliant direktyvos nuostatas su įstatymo priėmimu buvo sukurtos trys naujos įpareigojimų sistemai alternatyvios priemonės, kuriomis planuojama sutaupyti 5,64 TWh, arba 48 proc. visų siektinų energijos sutaupymų:
  - susitarimais su energijos tiekėjais dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo numatyta pasiekti 2,44 TWh sutaupymų;
  - susitarimais su energetikos įmonėmis dėl energijos sutaupymo numatyta pasiekti 3 TWh sutaupymų;
  - katilų keitimo namų ūkiuose priemone numatyta pasiekti 0,2 TWh sutaupymų (4 pav.).

¹⁰ LR energetikos ministro 2014-05-30 įsakymas Nr. 1-149 „Dėl Energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

¹¹ LR energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas, 2016-11-03 Nr. XII-2702.

¹² Valstybinio audito ataskaitos „Energijos vartojimo efektyvumo tikslų pasiekimas“ 1 priedas.

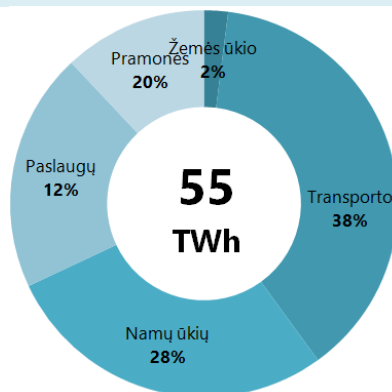
4 pav. Trijų naujų priemonių dalis, siekiant direktyvoje numatytų sutaupymų, proc.

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Energetikos ministerijos duomenis

8. Pažymėtina, kad trys naujos priemonės, turinčios generuoti 48 proc. sutaupymų, buvo patvirtintos ir pradėtos vykdyti 2017 m. pabaigoje. Užsitęsusi jų įgyvendinimo pradžia sudaro prielaidą rizikai, kad jomis iki 2020 m. pabaigos gali būti nepasiekti numatyti sutaupymai:
- Energetikos ministerija vėlavo priimti įstatymą įgyvendinančius teisės aktus, kurie reglamentuoja susitarimų sudarymo tikslus, tvarką, šalių teises ir pareigas, susitarimų vykdymo ataskaitų teikimo reikalavimus;
  - įstatyme buvo numatyta, kad susitarimai turi būti pasirašyti iki 2017-05-15, bet naujausi susitarimai pasirašyti 2018 m. kovo mėn.;
  - iki 2018 m. kovo 1 d. pasirašyti susitarimai su energetikos įmonėmis dėl 3,9 TWh sutaupymų iš numatytų 5,4 TWh, t. y. 72 proc.
9. Dėl pavėluotai priimtų teisės aktų, didelius energijos sutaupymus turinčios generuoti priemonės, kuriomis šiuo metu planuojama pasiekti 48 proc. numatytų sutaupymų, buvo pradėtos įgyvendinti praėjus daugiau kaip pusei direktyvos tikslų įgyvendinimo laikotarpio.

1.2. Nesuderinami įgyvendinamų taupymo priemonių tikslai ir terminai

10. Efektyvus energijos išteklių ir energijos vartojimas yra vienas svarbiausių ilgalaikių Lietuvos energetikos strateginių tikslų, apimančių energijos vartojimą skirtinguose sektoriuose (5 pav.).

5 pav. Galutinės energijos suvartojimas ūkio sektoriuose Lietuvoje 2014 m.

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Statistikos departamento duomenis

11. Energetikos ministerijos įtrauktos priemonės, skatinančios energijos vartojimo mažinimą, apima namų ūkių, paslaugų, pramonės, energetikos, transporto sektorius ir horizontalias¹³ energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.
12. Už energijos vartojimo efektyvumo tikslų pasiekimą ir visų vykdomų priemonių sutaupymų skaičiavimus atsakinga Energetikos ministerija. Ji parengė veiksmų planą, numatė septynias konkrečias priemones¹⁴ ir įgyvendina keturias jų, Aplinkos ministerija – dvi, Ūkio ministerija – vieną. Šių institucijų teikiama informacija reikalinga rengiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planus, ataskaitas ir kitą su energijos vartojimo efektyvumu susijusią informaciją.
13. Siekiant, kad veiksmų plane numatytos priemonės pasiektų ne tik joms planuojamus sutaupymus, bet ir maksimaliai prisidėtų prie bendro galutinio energijos sutaupymo tikslo (BGEST), būtina užtikrinti atsakingų institucijų vykdomų priemonių tikslų ir įgyvendinimo terminų suderinamumą.

Nesuderinti priemonių tikslai su priemonės įgyvendinančiomis institucijomis

14. Energetikos ministerija, siekdama įgyvendinti direktyvos tikslą, įstatyme ir veiksmų plane numatė konkrečias energijos taupymo priemones, tačiau šiuose dokumentuose neįtvirtino, kiek jomis planuojama sutaupyti energijos iki 2020 m., nors tai numato direktyva¹⁵ ir tvarkos aprašas¹⁶.
15. Audito metu nustatyta, kad Energetikos ministerijos priemonėms keliami tikslai nesuderinti su kitų ministerijų, įgyvendinančių tas priemones, tikslais, nes:
  - Ministerijos, įgyvendinančios priemones, nenumato energijos sutaupymų;

Tikslų nesuderinamumo pavyzdys

Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės *Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse*, kurią įgyvendina Ūkio ministerija, tikslas¹⁷ – skatinti įmones identifikuoti energijos vartojimo apimtį, nustatyti jos vartojimo mažinimo galimybes ir numatyti atitinkamas priemones įmonių energijos vartojimo efektyvumui didinti. Konkrečių sutaupymų dydžių tiksluose nenumatyta. Energetikos ministerija skelbia, kad šios priemonės tikslas iki 2020 m. sutaupyti 1 TWh galutinės energijos.

16. Energetikos ministerijos teigimu, 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa buvo patvirtinta 2014 m. rugsėjo mėn. ir į ją įtrauktos efektyvumo priemonės, kurių nebuvo galima keisti po Strateginio komiteto sprendimo, priimto 2015 m. lapkričio mėn.
  - Dėl skirtingų Energetikos ministerijos ir priemonės įgyvendinančių institucijų taikomų skaičiavimo metodų skiriasi apskaičiuojami sutaupymų dydžiai, kurie turi būti pasiekti, įgyvendinus priemones.

¹³ Horizontaliosios priemonės – tai įvairūs teisės aktai, reglamentai, normos, informacinė švietėjiška veikla

¹⁴ LR energetikos ministro 2017-07-07 įsakymas Nr. 1-181 „Dėl Energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

¹⁵ Europos parlamento ir tarybos direktyva 2012/27/ES, patvirtinta 2012 m. spalio 25, dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB.

¹⁶ LR Vyriausybės 2016-03-30 nutarimas Nr. 332 „Dėl Energijos išteklių ir energijos efektyvaus vartojimo stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“.

¹⁷ LR ūkio ministro 2015-07-31 įsakymas Nr. 4-499 „Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 4 prioriteto „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“ priemonės Nr. 04.2.1-LVPA-K-804 „Auditas pramonei LT“ projektų finansavimo sąlygų aprašo Nr. 1 patvirtinimo“ ir 2017-03-27 įsakymas Nr. 4-165 „Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 4 prioriteto „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“ priemonės Nr. 04.2.1-LVPA-K-804 „Auditas pramonei LT“ projektų finansavimo sąlygų aprašo Nr. 2 patvirtinimo“.

Skirtingai skaičiuojamų energijos sutaupymų pavyzdys

2005 m. Aplinkos ministerija numatė, kad įgyvendinant Daugiabučių namų atnaujinimo programą iki 2020 m. pabaigos skaičiuojamosios metinės šiluminės energijos sąnaudos atnaujintuose pastatuose bus sumažintos ne mažiau kaip 1 TWh.

Energetikos ministerija deklaruoja, kad, taikant suminį skaičiavimo metodą, nuo 2015 m. iki 2020 m. ši priemonė sutaupys 2,67 TWh galutinės energijos.

17. Pažymėtina, kad direktyva leidžia ministerijai, atsakingai už sutaupymų skaičiavimus ir deklaravimą Europos Komisijai, pasirinkti, kaip skaičiuoti, kiek konkreči priemonė leis sutaupyti. Mūsų nuomone, ministerijos turėtų derinti tarpusavio veiksmus ir palyginti gautus rezultatus, siekdamas užtikrinti, kad skaičiavimai ir gauti sutaupymai būtų pagrįsti.

Skiriasi energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių galutiniai įgyvendinimo terminai

18. Energetikos ministerija vadovaudamasi direktyva numatė, kad galutinis energijos vartojimo efektyvumo tikslas turi būti pasiektas iki 2020 m. Kaip matyti lentelėje, dviejų priemonių įgyvendinimo terminas numatytas iki 2023 m., nes jos įgyvendinamos pagal 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo terminus (1 lentelė).

1 lentelė. Ūkio ir Energetikos ministerijų priemonių įgyvendinimo terminai

Priemonė	Energetikos ministerijos planuojamų sutaupymų terminas	Priemonės įgyvendinimo terminas
Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse	2020 m.	2023 m.
Katilų keitimas namų ūkiuose	2020 m.	2023 m.

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Energetikos ministerijos pateiktus duomenis

19. Jei išliks numatyti priemonių įgyvendinimo terminai, t. y. jos bus įgyvendintos iki 2023 m., dalis planuotų sutaupymų nebus pasiekti ir įskaityti į BGEST rodiklį.
20. Audito metu nustatėme, kad priemonę įgyvendinanti institucija atsisakė numatytų siektinų energijos vartojimo efektyvumo rodiklių ir neinformavo Energetikos ministerijos, kuri yra atsakinga už sutaupymų skaičiavimus. Ūkio ministerijai atsisakius rodiklio, Energetikos ministerija neturės galimybės įvertinti, kokius sutaupymus generuoja priemonė, tačiau ir toliau planuoja siektinus sutaupymus, remdamasi minėtu rodikliu.

Energetikos ministerijos neinformavimo pavyzdys

Ūkio ministerija, vykdydama priemonę *Energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos vartojimo įmonėse skatinimas*, pateikė duomenis, kad remiantis 2015 m. atlikto tyrimo¹⁸ rezultatais, įvertinus investicijų poveikį vykdant priemonę *Kogeneracija pramonei LT+*, buvo priimtas sprendimas atsisakyti energijos taupymo rodiklio, pagal kurį planuojami 1 TWh sutaupymai. Apie priimtą sprendimą Energetikos ministerija informacijos neturėjo.

21. Energetikos ministerija, sudarydama energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planą ir numatydama priemones, kuriomis bus taupoma energija, nederino toms priemonėms keliamų tikslų su atitinkamomis ministerijomis.

¹⁸ UAB „Ekotermija“, *Energijos vartojimo efektyvumo didinimo pramonės įmonėse potencialo ir priemonių, skatinančių efektyviai vartoti įvairias energijos rūšis, nustatymas*, 2015.

2. KETURIOS (IŠ SEPTYNIŲ) ENERGIJOS TAUPYMO PRIEMONIŲ NEGENERUOJA NUMATYTŲ SUTAUPYMŲ

22. Siekiant užtikrinti Lietuvos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įsipareigojimų vykdymą ir sutaupyti veiksnių plane numatytą 11,67 TWh energijos kiekį, turi būti vykdomos energijos efektyvumo didinimo priemonės¹⁹, sudarančios prielaidas efektyviai gaminti, tiekti ir vartoti energiją.
23. Pažymėtina, kad apie 50 proc. sutaupymų numatoma pasiekti minkštosiomis priemonėmis – švietimu ir konsultavimu, mokesčių ir akcizų taikymu degalams, kurios negeneruoja tiesioginių energijos sutaupymų, o nukreiptos į vartotojų elgsenos keitimą. Sprendimus, kokios bus taikomos priemonės galutiniam tikslui pasiekti, priėmė Energetikos ministerija, numatydama ne tik minkštąsias priemones, bet ir kitų institucijų ne vienerius metus įgyvendinamas priemones, (pvz., daugiabučių namų atnaujinimas) (2 lentelė).

2 lentelė. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimas iki 2017 m. gruodžio 31 d.

Priemonė	Energetikos ministerijos numatyti sutaupymai, TWh	Pasiekti sutaupymai, 2017 m.	Planuotas finansavimas iki 2020 m., mln. Eur	Panaudotos lėšos, mln. Eur 2017-12-31 m.	Įgyvendinanti institucija
Mokesčiai ir akcizai degalams	2,7	1,45*	0	-	Energetikos m.
Daugiabučių namų atnaujinimas;	2,67	2,1	320	512,9	Aplinkos m.
Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimas;	0,4	0,3	144		Energetikos m. Aplinkos m.
Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse;	1		23,7	0,63	Ūkio m.
Susitarimai su energijos tiekėjais dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo;	2,44		0		Energetikos m.
Susitarimai su energetikos įmonėmis dėl energijos sutaupymo;	3		0		Energetikos m.
Katilų keitimas namų ūkiuose	0,2	**	15		Energetikos m.
Iš viso	12,41	3,9	502,7	513,5	

* 2014–2016 m. duomenys.

** Priemonė planuojama.

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Energetikos ministerijos duomenis

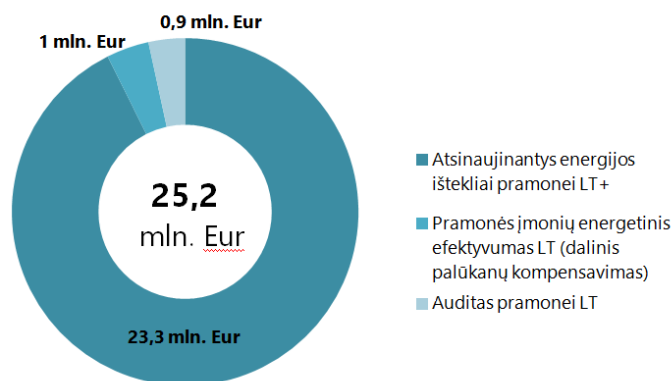
24. Kaip matyti, iki 2016-12-31 buvo įgyvendinamos 3 priemonės, kuriomis sutaupyta 3,9 TWh, arba 33,7 proc. numatyto tikslo galutinės energijos. Jų įgyvendinimui jau panaudota daugiau kaip 0,5 mlrd. Eur. Audito metu nagrinėjome, kaip įgyvendinamos konkrečios priemonės, koks numatytas jų finansavimas ir kiek jos prisideda siekiant bendro tikslo.

¹⁹ Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonė sumažina energijos suvartojimą dėl technologinių, elgsenos ir (arba) fiskalinės politikos priemonių taikymo.

2.1. Neužtikrinami energijos vartojimo auditų pramonės įmonėse siektini 1 TWh sutaupymai

25. Priemonės tikslas²⁰ – energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos vartojimo įmonėse skatinimas, mažinant energijos vartojimo intensyvumą pramonės įmonėse. Šią priemonę įgyvendina Ūkio ministerija, jai numatyta skirti 25,2 mln. Eur ES lėšų (6 pav.).

6 pav. Energijos vartojimo auditų pramonės įmonėse numatytas finansavimas, mln. Eur

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Ūkio ministerijos duomenis

26. Kaip matyti paveikslėlyje, Energetikos ministerijos numatytą priemonę *Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse* sudaro Ūkio ministerijos vykdomos priemonės: *Auditas pramonei LT*, *Atsinaujinančių energijos išteklių pramonei LT+* ir *Pramonės įmonių energetinio efektyvumo LT (dalinis palūkanų kompensavimas)*. Energetikos ministerija, vadovaudamasi 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 4.2 prioriteto rodikliais, numatančiais konkrečius sutaupymus²¹, apskaičiavo, kad įgyvendinant šią priemonę iki 2020 m. bus sutaupoma 1 TWh energijos.

27. Analizuojant veiksmų plane numatytą priemonę *Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse*, nustatyta, kad Ūkio ministerijos vykdoma finansinė priemonė orientuota ne į konkrečius sutaupymus, o į išteklių panaudojimą ir veiksmų įgyvendinimą, kurie netiesiogiai prisideda prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo.

Ūkio ministerijos priemonei keliamų tikslų pavyzdys

Energetikos ministerija apskaičiavo, kad Ūkio ministerijai įgyvendinus priemonę, bus sutaupyta 1 TWh. Ūkio ministerijos duomenimis, įgyvendinus priemonę:

- energijos suvartojimo intensyvumas pramonės įmonėse sumažės nuo 192,59 iki 152,9 (kg naftos ekvivalento 1000 Eur);
- bus įdiegta 35 proc. energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įmonėse;
- 57 įmonės gaus subsidijas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių diegimui;
- padidės privačios investicijos į pramonės įmonių energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones iki 0,6 mln. Eur.

28. Išanalizavę priemonės vykdymą nustatėme, kad Energetikos ministerijos numatyti sutaupymai nebus pasiekti, nes Ūkio ministerijos priemonių rezultatai nėra orientuoti į tiesioginius sutaupymus:

²⁰ 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa, 4 VP prioritetas „Lietuvos Respublika, 2014 m. rugsėjis.“

²¹ Energijos vartojimo sumažėjimas kasmet 0,0003TWh.

- įmonės, atlikusios energijos vartojimo auditus, turi įgyvendinti 30 proc. audito ataskaitose numatytų rekomendacijų, bet ne tiesiogiai sutaupyti numatytą energijos kiekį;
- Ūkio ministerija numatė, kad priemonė bus įgyvendinama iki 2023 m., todėl dalis sutaupymų, gautų po 2020 m., gali būti neįtraukti į BGEST;
- priemonės įgyvendinimas prasidėjo 2015 m. rugpjūčio mėn., bet iki šiol pasirašyta 80 sutarčių (iš 151 planuotos);
- atliktų auditų rekomendacijos turi būti įgyvendintos per trejus metus, todėl iki 2017-12-31 nėra įmonių, įgyvendinusių audito rekomendacijose numatytas energijos taupymo priemones.

29. Įvertinus įgyvendinimo tempus ir numatytus veiksmus matyti, kad priemonė *Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse* nėra tiesiogiai orientuota į energijos vartojimo efektyvumo didinimą, todėl Energetikos ministerijos planuoti 1 TWh sutaupymai iki 2020 m. nebus pasiekti.

2.2. Mokesčių ir akcizų degalams priemonė generuoja 2,7 TWh skaičiuojamuosius sutaupymus

30. Viena iš numatytų priemonių siekti energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų – mokesčių ir akcizų taikymas degalams. Energetikos ministerija planavo, kad įgyvendinant šią priemonę iki 2020 m. bus sutaupoma 2,7 TWh energijos. Lietuva vadovaudamasi direktyva pasirinko taikyti energijos arba CO₂ mokesčius²², kurių poveikis – galutinės energijos vartojimo mažinimas. Ši priemonė papildomo finansavimo nereikalauja, tačiau ji turi:

- skatinti efektyviau vartoti energiją – mokesčių ir akcizų didinimas skatintų pereiti prie efektyvesnių ir ekonomiškesnių priemonių;
- skatinti naudoti AEI – plėtoti biodegalų vartojimą;
- mažinti įtaką aplinkosaugai – mažinant degalų vartojimą yra mažinami CO₂ išmetimai;
- sudaryti sąlygas gaminančių vartotojų plėtrai vidaus rinkoje²³.

31. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų plane²⁴ nurodyta, kad Lietuvoje degalams nuo 2015 m. taikomas 21 proc. pridėtinės vertės mokestis, kuris 6 procentiniais punktais didesnis nei ES nustatytas minimalus dydis. Benziniui ir suskystintoms naftos dujoms taikomų akcizų dydžiai taip pat viršija nustatytus ES minimalius.

32. Energetikos ministerija, vadovaudamasi Europos komisijos atliktu tyrimu²⁵ ir kitų šalių praktika, planavo, kad didesni degalų mokesčiai turėtų motyvuoti vartotojus mažinti degalų suvartojimą. Sutaupymai skaičiuoti, įvertinant Lietuvoje taikomų mokesčių ir akcizų dydį ir suvartotą degalų kiekį. Ministerija apskaičiavo, kad taikant didesnius mokesčius ir akcizus iki 2020 m. bus sutaupyta 2,7 TWh galutinės energijos.

33. Audito metu nustatėme, kad:

- Atliekant skaičiavimus nebuvo įvertinta, kokią įtaką turi degalų apmokestinimas Lietuvoje, mažinant degalų suvartojimą ir skatinant juos efektyviau naudoti. Kitos šalys (Švedija, Prancūzija ir Vokietija), taikydamos tokią priemonę, vertino jos įtaką degalų suvartojimui savo šalyje.

²² Europos parlamento ir tarybos direktyva 2012/27/ES, patvirtinta 2012 m. spalio 25, dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB.

²³ Sweden's Fourth National Energy Efficiency Action Plan, M2014/01235/R M2014/02786/R.

²⁴ LR energetikos ministro 2017-07-07 įsakymas Nr. 1-181 „Dėl Energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

²⁵ Evaluation of Fiscal Measures in the National Policies and Methodologies to Implement Article 7 of the Energy Efficiency Directive, Final report, 19 October 2016.

34. Energetikos ministerijos teigimu, nei direktyvoje, nei jos įgyvendinimo gairėse nėra nurodyta įpareigojimo atlikti mokesčių įtakos vertinimo, todėl buvo vadovaujama Europos Komisijos atliktoje studijoje numatytais principais ir remiamasi Estijos pavyzdžiu.

- Didesniu degalų apmokestinimu siekiama kuro vartojimo mažėjimo, bet, taikant šią priemonę, energijos sutaupymai skaičiuojami nuo suvartojamo degalų kiekio, kuris pastaraisiais metais auga.

Degalų suvartojimo ir mokesčių ir akcizų priemonės sutaupymo palyginimo pavyzdys

	2014	2015	2016
Degalų suvartojimas, mln. t.	1,5	1,61	1,72
Mokesčių ir akcizų sutaupymai, GWh	421,5	440,4	-

- Didėjant degalų suvartojimui, pastaraisiais metais didėja ir CO₂ emisijų išmetimai į aplinką, didindami ir aplinkos užterštumą.

Degalų suvartojimo ir CO₂ išmetimų palyginimo pavyzdys

	2013	2014	2015	2016
Transporto CO ₂ išmetimai, mln. t.	4,6	5,1	5,1	n. d.
Kuro suvartojimas iš viso, mln. t	1,31	1,5	1,61	1,72

35. Priemone siekiama energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir degalų vartojimo mažėjimo, bet, nepaisant didesnių akcizų mokesčių degalams, jų suvartojimas kasmet auga, o CO₂ išmetimai didėja.

2.3. Atnaujintų daugiabučių namų deklaruojamas energijos vartojimo sumažėjimas yra du kartus didesnis už faktinį

36. Daugiabučių namų atnaujinimas – viena iš energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių, kuria numatoma pasiekti reikšmingų sutaupymų. Šių namų atnaujinimo procesą koordinuoja Aplinkos ministerija, įgyvendindama Daugiabučių *namų atnaujinimo programą* (DNAP). Numatyta iki 2020 m. pabaigos sumažinti skaičiuojamąsias šilumos energijos (kuro) sąnaudas daugiabučiuose namuose ne mažiau kaip 1 TWh palyginti su 2005 metais, t. y. kasmet atnaujinti po 500 šių namų²⁶.

37. Energetikos ministerija planavo, kad įgyvendinus DNAP iki 2020 m. bus galima sutaupyti 2,7 TWh energijos. 2014–2017 m. įgyvendinant programą ir renovavus 1 869 daugiabučius namus, Energetikos ministerijos preliminariais skaičiavimais (taikant suminį skaičiavimo metodą) buvo sutaupyta 2,1 TWh galutinės energijos.

Energetikos ministerijos taikomo suminio skaičiavimo metodo kaupimo metodu pavyzdys

2014 m.: 0,025 x 7 = 0,175 TWh	} 2,1 TWh
2015 m.: 0,14 x 6 = 0,84 TWh	
2016 m.: 0,21 x 5 = 1,05 TWh	

38. Energetikos ministerija atsiskaitydama Europos Komisijai už pasiektus sutaupymus, naudoja Aplinkos ministerijos pateikiamus skaičiuojamuosius sutaupytos energijos kiekius (3 lentelė).

²⁶ LR Vyriausybės 2017-03-13 nutarimas Nr. 167 „Dėl LR Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

3 lentelė. Atnaujintų daugiabučių namų, faktinių ir teoriškai apskaičiuotų, sutaupymų palyginimas

Metai	Aplinkos ministerijos apskaičiuoti teoriniai sutaupymai, TWh	Aplinkos ministerijos deklaruoti faktiniai sutaupymai, TWh	Skirtumas tarp faktinių ir teorinių sutaupymų, TWh
2014	0,025	0,01	0,015
2015	0,14	0,05	0,09
2016	0,21	0,06	0,15
2017	0,12		
Iš viso	0,49	0,12	0,255

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Aplinkos ministerijos duomenis

39. Kaip matyti iš 3 lentelėje pateiktų duomenų, daugiabučių namų atnaujinimo procese skaičiuojami sutaupymai pagal pastatų energinio naudingumo sertifikatus skiriasi nuo faktinių. Deklaruojama, kad įgyvendinus DNAP tikslas iki 2020 m. bus pasiektas, tačiau faktiniai energijos sutaupymai yra du kartus mažesni. Aplinkos ministerijos teigimu, šis skirtumas susidaro, nes, atnaujinto „pastato energinio naudingumo sertifikavimo metu vertinamas konkretus pastatas, jo charakteristikos, esant minimaliems higienos reikalavimams ir minimaliai pastato naudotojo įtakai. Tuo tarpu faktinis šilumos energijos suvartojimas priklauso nuo įvairių aplinkybių: naudotojų (vartotojų) įpročių ir poreikių, trumpojo laikotarpio aplinkos (oro) sąlygų pasikeitimo, ir pan.“

Aplinkos ministerijos paaiškinimo dėl faktinių ir skaičiuojamųjų energijos sutaupymų skirtumų pavyzdys

Faktiniai ir skaičiuojamieji energijos sutaupymai gali skirtis, nes, atliekant įgyvendintų atnaujinimo (modernizavimo) projektų stebėseną, nėra galimybių įvertinti faktinių duomenų (temperatūros, drėgmės ir kt.) iki projekto įgyvendinimo, taikomi minimalūs higienos reikalavimų rodikliai, darant prielaidą, kad tokie jie buvo prieš energinį efektyvumą didinančių priemonių įgyvendinimą. Tai gali lemti neatitiktumus apskaičiuojant faktiškai sutaupyto energijos sutaupymus. Be to, pastebėtina, kad faktiniai einamojo laikotarpio duomenys, kurie lyginami su praėjusiais laikotarpiais, parodo tik faktiškai suvartotos energijos kiekį.

40. Siekiant Energetikos ministerijos priemonei planuojamų sutaupymų, būtina užtikrinti atitinkamą programos finansavimą.
41. Įgyvendinant DNAP 2014–2017 m. buvo panaudota 512,9 mln. Eur: Europos Sąjungos, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko, valstybės biudžeto ir kitų lėšų. Planuodama 2018 m. DNAP įgyvendinimo veiksmus, Aplinkos ministerija 2017 m. gavo 577 paraiškas, kurių finansavimo poreikis bus 181 mln. Eur (4 lentelė).

4 lentelė. Atnaujintų ir planuojamų atnaujinti daugiabučių namų skaičius ir planuojamos investicijos mln. Eur

Metai	Įgyvendinta				Planuojama		
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Namų skaičius, vnt.	123	574	769	403	577	500	500
Investicija 1 kv. m / Eur	164,8	174,7	191,3	192,2	192,2	192,2	192,2
Vidutinė investicija 1 namui, tūkst. Eur	192,7	229,8	300,1	314	314	314	314
Investicijos suma iš viso, mln. Eur	23,7	131,9	230,8	126,5	181,2	157,0	157,0

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Aplinkos ministerijos duomenis

42. Įvertinus planuojamų atnaujinti daugiabučių skaičių 2019–2020 m. ir darant prielaidą, kad šių pastatų atnaujinimo kainos ateityje nemažės, matyti, kad metinis finansavimo poreikis viršys 150 mln. Eur.

43. Pažymėtina, kad, Aplinkos ministerijos pateiktais duomenimis, fonduose, skirtuose daugiabučių atnaujinimui, 2017-12-31 buvo likę 87,8 mln. Eur, todėl tikėtina, kad šių lėšų nepakaks, įgyvendinant Vyriausybės programoje numatytą tikslą atnaujinti po 500 daugiabučių kasmet. Be to, nesudarytos naujos finansavimo sutartys su bankais ir nepaskelbti kvietimai teikti paraiškas daugiabučių namų atnaujinimui.
44. Taigi, *Daugiabučių namų atnaujinimo programa*, turinčia generuoti 2,67 TWh energijos sutaupymų, iki 2016-12-31 buvo sutaupyta 2,1 TWh; 2014–2017 metais, įgyvendinant ją, buvo investuota 513 mln. Eur. Ja sutaupoma daugiausia iš visų energijų taupančių priemonių, tačiau, norint sumažinti faktinių ir skaičiuojamųjų sutaupymų skirtumą, būtina imtis priemonių, skatinančių vartotojų elgsenos keitimą.

2.4. Viešųjų pastatų atnaujinimo programa neveikia ir negeneruoja siektinų sutaupymų

45. Įgyvendinant direktyvą²⁷, 2014 m. buvo patvirtinta *Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programa*. Joje numatyta kasmet renovuoti bent 3 proc. bendro valstybei nuosavybės teise priklausančių viešųjų pastatų patalpų ploto ir atnaujintuose viešuosiuose pastatuose iki 2020 m. sutaupyti 60 GWh pirminės energijos²⁸. Energetikos ministerija planavo, kad iki 2020 m. bus sutaupoma 0,4 TWh energijos.
46. Už valstybei nuosavybės teise priklausančių pastatų atnaujinimą atsakinga Energetikos ministerija, Aplinkos ministerija – už savivaldybių viešųjų pastatų atnaujinimą. Programos įgyvendinimui numatyta 111 mln. Eur ES lėšų, iš kurių 94 mln. Eur skirti valstybės, 17 mln. Eur – savivaldybių pastatams atnaujinti.
47. Direktyva numatė, kad nuo 2014-01-01 kasmet būtų atnaujinama 3 proc. pastatų arba atsisakoma senų pastatų, keičiant juos naujais ir užskaitant parduotų, ar nugriautų, nebenaudojamų pastatų plotą. Vyriausybė patvirtino *Viešųjų pastatų energetinio efektyvumo didinimo programą*, bet per 3 metus, t. y. iki 2018-01-01, nebuvo atnaujinta nė vieno pastato ir negeneruojami sutaupymai, nes:
- energetikos ministro įsakymu patvirtintas tinkamų atnaujinti viešųjų pastatų sąrašas, tačiau Valstybės pastatų valdytojai teisės aktais nebuvo įpareigoti atnaujinti atitinkamą plotą patalpų;
  - kaip nurodo Energetikos ministerija, vykdant viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programą numatytas per ilgas atsipirkimo laikotarpis, kuris, vadovaujantis naujausiu *Ex-ante*²⁹ vertinimu, yra nuo 30 iki 40 metų;
  - remiantis projektų finansavimo sąlygomis valstybės institucijoms 2007–2013 m. laikotarpiu buvo teikiamos iki 100 proc. subsidijos, o 2014–2020 m. laikotarpiu teikiama paskola, kurią 100 proc. reikia grąžinti, o tai Energetikos ministerijos teigimu, mažina šios priemonės patrauklumą;

²⁷ Europos parlamento ir tarybos direktyva 2012/27/ES, patvirtinta 2012 m. spalio 25, dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB

²⁸ LR Vyriausybės 2014-11-26 nutarimas Nr. 1328 „Dėl Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos patvirtinimo“.

²⁹ LR finansų ministerija, Energijos efektyvumo išankstinio (*ex-ante*) vertinimo ataskaita, 2015-09-08 PK V2.

Viešųjų pastatų atnaujinimo skatinimo pavyzdys

Vadovaujantis naujausiu *Ex-ante*³⁰ vertinimu, reikalinga 65 proc. subsidija. Ji leistų įsibėgėti centrinės valdžios pastatų renovacijos projektų srautui, t. y. sukurtų masto ekonomiją. Tai galėtų sumažinti renovacijos kaštus, paskatintų pastatų valdytojus inicijuoti tokius projektus ir padidintų projektų patrauklumą komerciniams bankams.

- 2014 m. patvirtinta minėta programa, bet savivaldybių finansavimo mechanizmo ir fondo³¹ kūrimas užtruko daugiau kaip trejus metus – iki 2017 m. liepos mėn.

48. Pažymėtina, kad kiekvienais metais iš Valstybės biudžeto investuojama į valstybei priklausančių pastatų atnaujinimą ir remontą, tačiau nekeliama energetinio efektyvumo sutaupymo tikslai. Skiriamų asignavimų dydis tiesiogiai nepriklauso nuo atnaujinto pastato pasiektų energetinio efektyvumo rodiklių. Atnaujinant pastatus pagerinama pastatų būklė ir energetinės savybės, bet šie pasiekti sutaupymai nėra fiksuojami ir neįtraukiami į BGEST.

Galimų papildomų sutaupymų pavyzdys

Finansų ministerijos duomenimis, kiekvienais metais iš valstybės biudžeto per asignavimus įvairiems statiniams ar pastatams statyti, rekonstruoti ir kapitaliai remontuoti yra skiriama vidutiniškai 117 mln. Eur. 2016 m. tokiems darbams buvo skirta 116,1 mln., 2017 m. – 124,9 mln. ir 2018 m. – 109,6 mln. Eur, tačiau Energetikos ministerija gauna informaciją, tik apie dalį šiomis lėšomis pasiektų energijos sutaupymų.

49. Svarbu paminėti, kad nuo 2014 m. atnaujinant viešuosius pastatus, kurie buvo finansuojami 2007–2013 m. laikotarpiui skirtomis lėšomis, jau sutaupyta 0,3 TWh³² energijos.

50. Pagal Viešųjų pastatų atnaujinimo programą nėra atnaujinta nė vieno pastato, bet Energetikos ministerija pasinaudodama galimybe Europos Komisijai deklaravo ankstesnių metų sutaupymus. Vėluojant vykdyti viešųjų pastatų atnaujinimo programą neužtikrinama, kad kiekvienais metais būtų atnaujinama mažiausiai 3 proc. šių pastatų arba atsisakoma senų pastatų, keičiant juos naujais ir užskaitant parduotų, ar nugriautų, nebenaudojamų, pastatų plotą.

2.5. Įgyvendinant vartotojų švietimo ir konsultavimo priemonę neužtikrinama, kad būtų pasiekti planuoti 2,44 TWh sutaupymai

51. Siekiant šviesti ir konsultuoti vartotojus apie energiją taupančias priemones ir sprendimus, kurie keičia vartotojų elgseną ir įpročius, didinant energijos vartojimo efektyvumą, turi būti pasirašomi susitarimai tarp Energetikos ministerijos ir energijos tiekėjų. Įgyvendindamos susitarimus, įmonės turėtų skelbti informaciją interneto svetainėse, spaudoje ar spaudiniuose, konsultuoti elektroniniu paštu, tiesiogiai internetu ar telefonu, gavusios vartotojo prašymą³³. Susitarimuose numatytos priemonės finansuojamos įmonių lėšomis, o patirtos sąnaudos įskaičiuojamos į reguliuojamos veiklos tarifą.

52. Susitarimuose numatytų priemonių taupymo poveikį, siekiant 2,44 TWh sutaupymų, bus galima įvertinti tik įvykdžius susitarimus ir atlikus detalę įgyvendinimo analizę. Energetikos ministerija

³⁰Ten pat.

³¹ Savivaldybių pastatų fondo steigimo ir finansavimo sutartis, 2017-06-27.

³² Ataskaitos projektas „2016 m. pažangos siekiant nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų ataskaita“.

³³ LR energetikos ministro 2017-08-25 įsakymas Nr. 1-221 „Dėl Energijos vartotojų švietimo ir konsultavimo susitarimų sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

planavo, kad pirmieji sutaupymai pagal šią priemonę bus nuo 2016 m., tačiau, išanalizavus jos vykdymą, nustatyta, kad:

- 2 metus buvo vėluojama parengti ir priimti įgyvendinimui būtinus teisės aktus (1.1 poskyris);
- įstatymas³⁴ numato, kad visi susitarimai su energijos tiekėjais turėjo būti pasirašyti iki 2017 m. gegužės 15 d., bet jie pasirašyti tik 2018 kovo mėn.;
- preliminariais Energetikos ministerijos skaičiavimais, atsižvelgiant į ateinančių metų galutinės energijos suvartojimą, įgyvendinant šią priemonę iki 2020 m. gali būti pasiektos 2 TWh galutinės energijos iš numatytų 2,44 TWh.

53. Išanalizavę pasirašytus susitarimus nustatėme, kad yra numatytos taupymo priemonės ir finansavimo šaltiniai, bet nenurodyta, kiek energijos planuojama sutaupyti.

Susitarimuose numatytų švietimo ir konsultavimo priemonių 2017–2020 m. pavyzdžiai

Priemonės pavadinimas	Susitarimus įgyvendinantis subjektas	Planuojama vartotojų tikslinė grupė kasmet	Planuojami energijos sutaupymai	Planuojamos išlaidos Eur (be PVM)
Atmintinė vartotojams „Kaip sutaupyti šilumos energiją namuose“	VĮ „Visagino energija“	11 500;	X	1588
Konsultacijos paštu ar telefonu	UAB „Skuodo šiluma“	100;	X	2000
Informacijos skelbimas interneto svetainėse	UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“	2017 m. – 150; 2018 m. – 1200; 2020 m. – 2000;	X	6300

54. Kaip matyti iš pavyzdžio, įmonės kiekvienais metais taiko tas pačias švietimo ir konsultavimo priemones, kurios, kaip pažymėta suomių atliktoje studijoje³⁵, neduoda tokio sutaupymų efekto kaip kompleksinės (susitikimai, informacijos teikimas, patarimai).

55. Mūsų nuomone, Energetikos ministerija ir įmonės, pasirašydamos susitarimus, turėtų įvertinti diegiamų priemonių sutaupymų efektą ir orientuotis į kompleksines, kurios keičia vartotojų įpročius ir mažina galutinės energijos suvartojimą.

56. Numatyti sutaupymai įgyvendinant priemonę gali būti nepasiekti, nes vėluojama ją įgyvendinti, o įmonės nenumato papildomų vartotojų švietimo ir konsultavimo priemonių.

2.6. Susitarimai su energetikos įmonėmis dėl energijos sutaupymo neužtikrina, kad būtų pasiektos 3 TWh

57. Siekiant taupyti galutinę energiją visose ūkio srityse, didinant energijos vartojimo efektyvumą ir mažinant jos vartojimo neigiamą poveikį aplinkai pasirašomi susitarimai. Jie³⁶ turi būti pasirašomi tarp elektros, dujų perdavimo sistemų bei skirstomųjų tinklų operatorių ir Energetikos ministerijos.

58. Šias priemones numatyta finansuoti įmonių lėšomis, tačiau tai, koks bus lėšų poreikis ir vykdomų priemonių taupymo poveikis, bus galima įvertinti įpareigotoms įmonėms parengus priemonių planus ir suderinus juos su Energetikos ministerija.

³⁴ LR energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas, 2016-11-03 Nr. XII-2702.

³⁵ Measuring and evaluating the soft energy efficiency measures, final report, Finnish Energy Industries, 20 June 2012.

³⁶ LR energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas, 2016-11-03 Nr. XII-2702.

59. Energetikos ministerija 2017 m. pasirašė susitarimus su įmonėmis tik dėl 1,9 TWh sutaupymų:
- 2017-09-29 susitarime su AB „Energijos skirstymo operatoriumi“ numatyta iki 2020 m. sutaupyti 1,64 TWh;
  - 2017-10-10 susitarime su UAB „EPSO-G“, AB „LITGRID“ ir AB „Amber Grid“ numatyta sutaupyti 0,27 TWh (5 lentelė).
60. Susitarimus pasirašiusios įmonės įsipareigojo kiekvienais metais iki kovo 1 d. pateikti ir suderinti su Energetikos ministerija priemonių planus, kuriuose bus nurodomos diegiamos priemonės ir jomis planuojami pasiekti sutaupymai. Iki 2017-12-31 įmonės nebuvo parengusios ir pateikusios šių planų.

5 lentelė. Susitarimų dėl energijos sutaupymų išskaidymas (GWh) iki 2020 m.

Susitarimą pasirašęs subjektas	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	Iš viso:
AB „ESO“	183	327	604	522	1636,0
AB „LITGRID“	36,7	36,7	36,7	36,7	146,6
AB „Amber Grid“	30,6	30,7	30,7	30,7	122,5
Iš viso					1905

Šaltinis – LR valstybės kontrolė pagal Energetikos ministerijos duomenis

61. Energetikos ministerija planavo, kad pirmieji sutaupymai pagal šią priemonę bus nuo 2016 m., bet, išanalizavus vykdymą, nustatyta, kad:
- vienerius metus buvo vėluojama parengti ir priimti priemonės įgyvendinimui būtinus teisės aktus (1.1 poskyris);
  - daugiau kaip vienerius metus nebuvo susitarta dėl reikalingų sutaupymų paskirstymo tarp įpareigotųjų įmonių;
  - daugiau kaip vienerius metus nebuvo susitarta, kaip ir iš kokių lėšų bus finansuojamos susitarimus pasirašiusių įmonių diegiamos priemonės;
  - susitarimai su įmonėmis galutinai pasirašyti tik 2017-10-10, o įstatymas³⁷ numato, kad jie turėjo būti pasirašyti iki 2017-05-15;
  - iki 2018-04-01 pasirašytuose susitarimuose numatyta sutaupyti 63 proc. viso priemonei numatyto kiekio.
62. Pažymėtina, kad įmonių pasirašytuose susitarimuose su Energetikos ministerija nurodyti planuojami sutaupymai iki 2020 m., bet nenurodytos priemonės, kuriomis bus siekiama sutaupymų; priemonių įgyvendinimo laikotarpis ir finansavimas jų įgyvendinimui. Įvertinus tai, kad vykdant šią priemonę buvo pasirašyti susitarimai su įmonėmis dėl 1,9 TWh sutaupymo, Energetikos ministerijos numatyti sutaupymai iki 2020 metų nebus pasiekti.

³⁷ LR energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas, 2016-11-03 Nr. XII-2702.

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai*	Rekomendacijos įgyvendinimo ir informavimo apie įgyvendinimą data*
	<p>Siekiant, kad energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje numatyti tikslai būtų pasiekti laiku, turi būti:</p> <p>1. numatytos papildomos priemonės ir sudarytos sąlygos jas įgyvendinti;</p>	LR energetikos ministerija kartu su LR finansų ministerija	<p>Energijos efektyvumo priemonių, skirtų įgyvendinti direktyvos tikslus, finansinės priemonės sukūrimas ar esamų priemonių finansinių sąlygų pakeitimas;</p> <p>VIAP diferencijavimas elektros energiją intensyviai naudojančioms įmonėms, diegiančioms energijos efektyvumo priemones. Įmonės galės susigrąžinti į VIAP sumokėtas lėšas, jeigu jos investuos į energijos efektyvumo didinimo priemones (preliminariais skaičiavimais, priemonė gali sutaupyti 100–300 GWh).</p> <p>Nuo 2018 m. naujuose A+ energinio naudingumo pastatuose sutaupyta energija įtraukimas į direktyvos tikslus. Lietuvoje nuo 2018 m. įsigaliojo reikalavimas statyti tik A+ energinio naudingumo pastatus ir pagal direktyvą juose pasiekti sutaupymai gali būti įtraukti į direktyvos tikslus (preliminariais vertinimais 30–50 GWh).</p>	<p>2018-12</p> <p>2018-06 planuojama patvirtinti įstatymų pakeitimus;</p> <p>2019-01 planuojami priemonės sutaupymai;</p> <p>Pirmas įvertinimas atliekamas iki 2019-03; Kasmėt, rengiant ataskaitą Europos komisijai 2020-03;</p>
	<p>2. skiriant finansavimą viešojo sektoriaus pastatų priežiūrai ir atnaujinimui, numatyti energijos taupymo rodiklius, didinant energijos vartojimo efektyvumą.</p>		<p>Papildyti Vyriausybės 2016-03-30 nutarimą Nr. 332 „Dėl Energijos išteklių ir energijos efektyvaus vartojimo stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatomis, įpareigojančiomis institucijas pateikti informaciją apie įgyvendintas energijos vartojimo efektyvumo priemones, kurios buvo finansuotos iš valstybės biudžeto.</p>	2019-02
<p>* – priemonės ir terminus rekomendacijoms įgyvendinti pateikė LR energetikos ministerija.</p> <p>Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais: LR energetikos ministerijos Šilumos ūkio ir energijos efektyvumo skyriaus vedėjas Mindaugas Stonkus Tel. 8 706 64 764, el. paštas mindaugas.stonkus@enmin.lt)</p>				

Ekonomikos audito departamento direktorius

Julius Lukošius

Valdymo audito departamento vyriausiasis valstybinis auditorius

Mindaugas Valančius

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai, Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai, Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijai.

Auditą atliko:

Mindaugas Valančius (grupės vadovas), Tadas Čiblys, Aleksandr Gaitanži, Aušra Vosylė (iki 2018-03-01), Kęstutis Tamulevičius (iki 2018-02-01), Edvinas Tamkevičius (iki 2018-02-28), Laurynas Bilkis (iki 2017-12-29), Toma Bartašė (iki 2017-09-01), Aistė Šidagytė (iki 2017-08-17).

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Energijos vartojimo efektyvumo tikslų
pasiekimas“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

EVE – energijos vartojimo efektyvumas.

EVED – energijos vartojimo efektyvumo didinimas.

BGEST – bendras galutinės energijos sutaupymo tikslas.

DNAP – daugiabučių namų atnaujinimo programa

Direktyva – 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB.

Energijos vartojimo efektyvumas – darbo, paslaugų, priekių, energijos, ir pirminės arba galutinės energijos sąnaudų santykis.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonė – priemonė, kuri sumažina energijos suvartojimą dėl technologinių, elgsenos ir (arba) fiskalinės politikos priemonių taikymo.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemonė – savanoriška, teisinio reguliavimo, finansinė arba informacijos tiekimo priemonė, nustatyta ir įgyvendinama siekiant sukurti palankias sąlygas rinkos dalyviams teikti ir gauti energijos taupymo paslaugas.

Suminis skaičiavimo būdas – sutaupyta energija apskaičiuojama atsižvelgiant į efektyvumo priemonių galiojimo trukmę – metais išreikštą laikotarpį, per kurį įgyvendintos efektyvumo priemonės turi energijos taupymo poveikį.

Sutaupyta energija – energijos kiekis, nustatomas matuojant, ir (arba) įvertinant energijos suvartojimą prieš įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonę ir ją įgyvendinus ir prireikus perskaiciuojamas įvertinant aplinkos sąlygų pokytį, darantį poveikį energijos suvartojimui.

Įpareigojimų sistema – privalomos sutaupyti energijos kiekio paskirstymas tarp įpareigotųjų šalių.

Įpareigotoji šalis – energijos skirstytojas arba mažmeninės prekybos energija įmonė, kuriai privalomos Direktyvos 7 straipsnyje nurodytos nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos.

Įgaliojanti šalis – juridinis asmuo, kuriam vyriausybė ar kita viešoji organizacija suteikė įgaliojimus vyriausybės ar kitos viešosios organizacijos vardu kurti, valdyti ar taikyti finansavimo sistemą.

Dalyvaujančioji šalis – įmonė arba viešoji organizacija, kuri yra įsipareigojusi pagal savanorišką susitarimą pasiekti tam tikrus tikslus arba kuriai taikoma nacionalinė reguliavimo politikos priemonė.

Igyvendinančioji valdžios institucija – viešosios teisės reglamentuojamas subjektas, atsakingas už įgyvendinimą arba stebėseną energijos arba anglies dioksido apmokestinimo, finansinių sistemų ir priemonių, fiskalinių paskatų, standartų ir normų, energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo sistemų, mokymo arba švietimo srityse.

Energijos vartojimo auditas – sisteminė procedūra, kurios tikslas yra gauti pakankamai informacijos apie pastato ar pastatų grupės, pramoninių ar komercinių procesų arba įrenginių, paslaugų privačiajame arba viešajame sektoriuose energijos vartojimo charakteristikas, nustatyti ir apskaičiuoti ekonomiškai efektyvaus energijos taupymo galimybes bei pranešti rezultatus.

Sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo – naudos gavėjo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės teikėjo sutartis, tikrinama ir stebima visą susitarimo laikotarpį, kai už investicijas (darbą, prekių ar paslaugų tiekimą) į tą priemonę mokama atsižvelgiant į suderintą energijos vartojimo efektyvumo didinimo lygį ar kitą sutartą energinio naudingumo kriterijų, pvz., sutaupyta lėšas.

Audito apimtis ir metodai

Audito apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar numatytos priemonės ir jų įgyvendinimo eiga užtikrina energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslo pasiekimą iki 2020 metų sutaupant 11,67 TWh galutinės energijos.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar, siekiant nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų, priimami būtini teisės aktai bei derinami numatytų priemonių tiksliai ir įgyvendinimo terminai;
- ar pasirinktos energijos taupymo priemonės, užtikrins energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų pasiekimą.

Audituojami subjektai – Energetikos ministerija, nes ji formuoja valstybės politiką energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje ir užtikrina šios politikos įgyvendinimą. Papildomai informacija rinkta iš Ūkio, Aplinkos ir Finansų ministerijų, Energetikos ir Būsto energijos taupymo agentūrų.

Audituojamas laikotarpis – 2014–2017 m. laikotarpis, siekiant įvertinti pokyčius ir palyginti duomenis, kai kuriais atvejais ir 2017 m. duomenis.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus³⁸ ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus³⁹.

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1. Vėluojant priimti teisės aktus ir nekoordinuojant priemonių įgyvendinimo mažėja galimybė pasiekti numatytus energijos sutaupymus	<p>Dokumentų peržiūra</p> <p>Nagrinėti ir analizuoti teisės aktai:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ES direktyvas, reglamentuojančias energijos vartojimo efektyvumo skatinimą; ▪ LR įstatymus, Vyriausybės nutarimus ir kt. teisės aktus, reglamentuojančius taupesnę energijos suvartojimą visose Lietuvos ūkio srityse; ▪ LR įstatymus, Vyriausybės nutarimus ir kt. teisės aktus, reglamentuojančius Energetikos, Aplinkos, Ūkio ir Finansų ministerijų funkcijas, susijusias su energijos vartojimo efektyvumo tikslų pasiekimu; 	<p>Nustatyti kaip:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ buvo užtikrinama, kad direktyvos nuostatos būtų perkeltamos į nacionalinę teisę; ▪ užtikrinamas taupymo priemonių derinimas tarp institucijų, jas planuojant ir įgyvendinant.

³⁸ LR valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl Valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

³⁹ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“, prieiga per internetą: <http://www.vkontrolė.lt/page.aspx?id=350>.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2017–2019 m. veiksmų planą; ▪ Energetikos ministro įsakymus dėl pasiektų sutaupymų skaičiavimo; 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa; <p>Apklauso ir pokalbiai su:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Energetikos agentūrai pateiktas klausimynas (informacija apie sutaupymų skaičiavimus, atliktas energijos sutaupymų analizės ir pateiktas rekomendacijas); ▪ Energetikos ministerijai pateiktas klausimynas (informacija apie sutaupytą energijos kiekį, jos skaičiavimus); ▪ Pokalbiai su Energetikos ministerijos ir Energetikos agentūros darbuotojais; ▪ Pokalbiai su Ūkio, Aplinkos ir Finansų ministerijos darbuotojais; 	<p>Susipažinti su Energetikos, Ūkio ir Aplinkos ministerijų bei Energetikos ir Būsto energijos taupymo agentūrų veikla ir funkcijomis, siekiant energijos vartojimo efektyvumo. Aptarti jų įgyvendinamų priemonių eigą, siekiant energijos sutaupymų.</p>
<p>2. Ne visos energijos taupymo priemonės generuoja joms numatytus sutaupymus</p>	<p>Dokumentų peržiūra ir analizė</p> <p>Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ LR įstatymus, Vyriausybės nutarimus ir kt. teisės aktus, reglamentuojančius taupymo priemonių įgyvendinimą, sutaupymų skaičiavimą ir atsiskaitymą už priemonių įgyvendinimą; ▪ Priemonės Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse aprašą; ▪ Daugiabučių namų atnaujinimo programą; ▪ Viešųjų pastatų atnaujinimo programą; ▪ Susitarimus dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo; ▪ Susitarimus su energijos tiekėjais dėl energijos sutaupymų; ▪ 2014 m. ir 2015 m. pažangos ataskaitas, siekiant nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų; ▪ Finansų ministerijos sudarytas Energijos efektyvumo išankstinio (ex-ante) vertinimo 2015 m. ir preliminarią 2018 m. ataskaitas (įvertinamas finansavimas). <p>Analizavome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Energetikos ministerijos pateiktus duomenis apie energijos vartojimo efektyvumo priemonėmis planuojamus sutaupymus; ▪ Energetikos ministerijos pateiktus duomenis apie priemonėms 	<p>Nustatyti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ar pasirinktos energiją taupančios priemonės generuoja joms planuojamus sutaupymus; ▪ ar užtikrinamas pasirinktoms energiją taupančioms priemonėms finansavimas; ▪ ar atliekama energiją taupančių priemonių įgyvendinimo priežiūra ir kontrolė; ▪ ar užtikrinama, kad energiją taupančių priemonių deklaruojami sutaupymai būtų pagrįsti. <p>Įvertinti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ar užtikrinamas priemonių vykdymas ir galimybė jomis pasiekti užsibrėžtus sutaupymus; ▪ ar energiją taupančioms priemonėms užtikrinamas numatytas finansavimas leidžia pasiekti planuojamus sutaupymus; ▪ ar atliekama visų pateiktų sutaupymų analizė ir įvertinimas; ▪ ar su visais energijos tiekėjais sudaryti susitarimai dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo bei susitarimai dėl energijos sutaupymų.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<p>numatyta skirti finansavimą iš valstybės biudžeto;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Energetikos ministerijos duomenis apie susitarimus dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo pasirašiusių įmonių skaičių ir numatytas įgyvendinti priemones; ▪ Energetikos ministerijos duomenis apie susitarimus su energijos tiekėjais dėl konkrečių energijos sutaupymų; ▪ Aplinkos ministerijos ir Būsto energijos taupymo agentūros duomenis apie atnaujintų daugiabučių skaičių, panaudotą finansavimą, pasiektus skaičiuotinus ir faktinius sutaupymus; ▪ Ūkio ministerijos duomenis apie energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse pasirašytų sutarčių skaičių ir panaudotą finansavimą; ▪ Finansų ministerijos pateiktus duomenis apie kasmet skiriamą finansavimą valstybės institucijoms pastatų atnaujinimui. 	
	<p>Pokalbiai su:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Energetikos ministerijos atstovais apie priemonėmis pasiektų sutaupymų apskaičiavimą; ▪ Ūkio ministerijos atstovais apie priemonės įgyvendinimą ir numatomus pasiekti sutaupymus; ▪ Aplinkos ministerijos ir Būsto energijos taupymo agentūros atstovais apie skaičiuojamųjų ir faktinių sutaupymų skirtumą, atsirandantį atnaujinus daugiabučius; ▪ Finansų ministerijos atstovais apie priemonių įgyvendinimui skiriamą finansavimą. 	<p>Susipažinti su energiją taupančių priemonių įgyvendinančių institucijų funkcijomis ir priemonių vykdymu.</p>

Valstybinio audito ataskaitos
 „Energijos vartojimo efektyvumo tikslų
 pasiekimas“
 3 priedas

Energetikos ministerijos pasirinktos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės, siekiant 11,67 TWh sutaupymų iki 2020 m.

Priemonė	Energetikos ministerijos planuojamas priemonės tikslas, TWh	Priemonę įgyvendinanti institucija	Priemonės įgyvendinimo terminas	Priemonės aprašymas
Degalų apmokestinimo įtaka suvartojimui	2,7	Energetikos ministerija	2020	Degalams nustatyti akcizų ir mokesčių, viršijančių ES mastu nustatytus minimalius dydžius, įtaka energijos sutaupymams.
Daugiabučių namų atnaujinimo programa	2,67	Aplinkos ministerija	2020	Atnaujinti apie 3400 daugiabučių namų.
Viešųjų pastatų programa	0,4	Energetikos ir Aplinkos ministerijos	2020	Atnaujinta apie 700 000 m ² viešųjų pastatų ploto.
Energijos auditai pramonės įmonėse	1	Ūkio ministerija	2023	Skatinti įmones atlikti energijos vartojimo auditus ir diegti nurodytas priemones.
Susitarimai su energijos tiekėjais dėl vartotojų informavimo	2,44	Energetikos ministerija	2020	Susitarimai su energijos tiekėjais dėl galutinių vartotojų informavimo apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.
Susitarimai su įmonėmis dėl energijos sutaupymų	3	Energetikos ministerija	2020	Skatinti didžiąsias įmones diegti audito ataskaitose nurodytas rekomendacijas, taikant finansų inžineriją arba subsidiją.
Katilų keitimas namų ūkiuose	0,2	Energetikos ministerija	2023	Neefektyviai biomasę naudojančių individualių katilų keitimas efektyvesnėmis technologijomis

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Energetikos ministerijos duomenis